

Опришко Т. С.,

аспірантка І року навчання Київського університету імені Бориса Грінченка

ЖУРНАЛ «МОЛОДНЯК» У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ 1920–1930 рр.

У статті висвітлено основні події літературного життя України 1927–1937 рр., зокрема на матеріалі журналу «Молодняк» досліджено його вплив на розвиток літературного процесу.

Ключові слова: «Молодняк», комуністична ідеологія, періодика 20–30 рр. ХХ ст.

Сьогодні ставлення до подій 20–30 рр. минулого століття, що відбувалися на території Радянської України, непрозоре і неоднозначне. Проте вони, безперечно, вплинули на розвиток українського суспільства, сформували людину нового типу. Відтак, соціокультурні течії знайшли своє відображення і в літературі. Багатовимірні явища тодішньої дійсності мають неабияке значення для нинішнього і прийдешнього поколінь, адже жодна інша епоха в історії України, напевно, не була такою буремною та не справляла такого впливу на всі сфери суспільного життя нашого народу.

Донедавна в Україні панувала традиція поділяти письменників ХХ ст. на тих, хто «за» і тих, хто «проти» радянської влади. Відтак, творчість перших в дослідженнях сучасних науковців набувала негативного відтінку, а творчість других — позитивного. Насправді, таким шляхом був відкинтий і належним чином не оцінений великий масив «комуністичної» літератури.

Становище преси України після громадянської війни та національних утисків було складне. Єдині стандарти щодо видання журналів відсутні та й саме поняття «періодичні видання» не чітко окреслене. Тому установи й видавці не дотримувалися загальних правил. Різномірність в орфографії свідчить про неусталеність тогочасного правопису.

Для об'єктивної оцінки тодішньої дійсності потрібно брати до уваги, що за відсутності телебачення саме майстри слова були володарями дум народу, або, за соціалістичною термінологією, «інженерами людських душ». Відтак, не випадково на літературній ниві постійно точилися суперечки про шляхи і завдання української культури.

Одним з яскравих представників молодіжних літературних журналів, що ввійшов органічною ланкою в журналістику 1920–1930 рр., став журнал «Молодняк».

Перше число нового журналу світ побачив у січні 1927 р. На обкладинці значилося: літературно-мистецький та громадсько-політичний ілюстрований місячник, орган ЦК ЛКСМУ. Журнал став рупором однойменної організації, що гуртувала навколо себе молодих письменників, які прийшли в літературу з комсомолу. З 1935 р. видається у Києві. У 1937 р. перейменований на «Молодий більшовик», з 1944 — «Дніпро».

Журнал складався з цілком традиційних відділів: поезії, прози, літературно-критичного розділу, саатири й гумору, хроніки й бібліографії. Хоча друкувалися в «Молодняку» здебільшого самі молодняківці, журнал віддавав свої шпальти і «стороннім» літераторам, друкував перекладну прозу й поезію, огляди літературного життя за кордоном.

Творча молодь України отримала літературну трибуну. Атмосфера в редакції панувала дружня й посправжньому демократична. У редакції журналу працювали поет П. Усенко, якому щойно виповнилося 25 років, та критик І. Момот. Тут друкувалися поезії І. Шевченка, Л. Первомайського, оповідання О. Кундзіча, на його сторінках вперше в літературі з'явилися імена І. Гончаренка, Т. Масенка, О. Донченка, Я. Гримайла, І. Ковтуна (Юрія Вухналя). Трохи пізніше, в 30-х роках, «Молодий більшовик» познайомив своїх читачів з першими творами А. Малишка та М. Стельмаха.

Крім власне молодняківців, у журналі друкувалися Антін Павлюк, Василь Мисик, кілька разів подавалися невідомі й недруковані до того вірші Василя Еллана-Блакитного.

Що ж нового принесли з собою в літературу комсомольські письменники? Які суспільні проблеми ставили перед собою? Який естетичний ідеал втілили у своїх творах?

Оскільки «Молодняк», за визначенням самих ідеологів організації, посідав «правильні політичні позиції», тематика творів, що друкувалися на сторінках часопису, була прогнозована. Проте не обійшлося і без низки «хиб». Деякі письменники захопилися «формальною чистотою» творчості та тематикою, що подає негативні риси комуністичної дійсності, обминаючи пафос соціалістичного будівництва та класову боротьбу. Це призвело до того, що з літературної організації «Молодняк» вийшла основна група харківських письменників (О. Донченко, К. Гордієнко, І. Момот, Юрій Вухналь, В. Кундзіч, Т. Масенко) і згодом задекларувала себе в новому літоб'єднанні «Пролітфронт». Такий вчинок був розцінений як зрада. Основні принципи розходження цих товаришів з тактикою і художньою платформою «Молодняка» досить повно висвітлено в низці статей, заяв та листів, вміщених на сторінках центральних органів комсомоль-

ської преси. Варто хоча б згадати статтю І. Момота «В обіймах халтури», що скерована проти «голобельної тактики й марксівського вульгаризаторства» ідеолога «Молодняка» Бориса Коваленка. В його поглядах, як стверджував Момот, було багато звичайного літературного «назадництва» [5].

Голова Спілки письменників України Іван Кулик в своєму виступі на Всесоюзному з'їзді письменників з осудом зазначає: «Спроба протиставити українську літературу російській — це спроба відірвати Радянську Україну від Радянського Союзу, щоб перетворити Україну в колонію чужоземного імперіалізму» [3].

З виступом молодняківців у літературу приходить новий герой. Але він не заперечує героя попереднього періоду — командира — комуніста, людини незвичайної витримки і волі, в незмінній кожанці й з маузером. Першими героями молодняківської прози і поезії були демобілізовані червоноармійці, побратими Давида Мотузки. Вони ще ходять у військових шинелях, і слово «революція» бринить їм чудовою музикою. Героїка революції та громадянської війни як спогад, як славний вчорашній день, входить у лірику молодняківців.

У 20-ті роки продовжується бурхливий приплив в літературу нової лексики, породженої новим життям, і художнє освоєння її. Поряд з уже відомими в поезії Жовтня поняттями: комуніст, більшовик, рад-влада, комнезам, комунар, оновленого — комісар, здобувають права громадянства в поезії і прозі осередок, політосвіта, реконструкція, індустріалізація, ударник, лікнеп, агітпроп, колгосп, п'ятирічка та ін. Успішно засвоюється українською літературною мовою інтернаціональна лексика, що приходить здебільшого через російську літературну мову партійних документів.

Не можна не згадати, що на початку свого існування «Молодняк» закликав досліджувати фольклор і народний побут, а на його сторінках з'явилися розвідки «Весілля — побут селянський» та «Пісня дівочька» з неоціненними сьогодні етнографічно-фольклорними матеріалами.

За визначенням дослідника творчості харківських молодняківців О. С. Кухаря-Онишка, життя і народна творчість — перше і найважливіше джерело комсомольської літератури двадцятих років [4].

Саме на 1922–1927 рр. припадає утворення численних літературних організацій [2]. Необхідність була зумовлена, з одного боку, потребою згуртування нових сил літератури, об'єднання робітничо-селянських письменників, а з другого — природним для тих часів процесом розмежування різних ідейно-естетичних течій і напрямків, що існували в літературі перехідного періоду. Процес становлення нової літератури одразу знайшов відображення на сторінках журналу

*Там за бугром
сидить поет,
І пише
віршо
вінегрет
Віршів
отаких
чимало
Було вже
в харківських
журналах [6]*

Серед перекладних творів протягом перших двох років з'явилися вірші білоруських поетів Андрея Алексадровіча, Павлюка Труса, Уладзімера Дубовки, Цішки Гартного, Янки Купали, чехів Ярослава Сейферта і Йозефа Гори, оповідання Шервуда Андерсона, Мар'яна Хмарка перекладала з італійської Аду Негрі, а Іван Кулик подав цілу добірку сучасних американських поетів й огляд «Молодняк в американській поезії». Володимир Кузьмич, який наполегливо вивчав французьку мову й листувався з Анрі Барбюсом, писав статті про Барбюса, Жана Тусейля і Панаїта Істраті. Журнал умістив некролог про Джеймса Кервуда, розгорнуті огляди сучасної німецької, польської, білоруської літератур.

Сторінки журналу не лише віддзеркалювали плин літературного процесу, а й служили місцем викриття псевдописьменників. Йдеться про історію, яка розігралася між редакцією «Молодняка» та дружиною Івана Кулика Люціаною Піонтек, яку звинуватили в плагіаті. У редакцію часопису надійшов рукопис поетичного журналу учнів Лубенської гімназії. Рукопис потрапив до Піонтек, яка видала ці вірші як власну ліричну збірку. У відповідь на такий вчинок у журналі вийшла розгромна викривальна стаття [1, с. 123–127]. Проте Кулик, використовуючи свої зв'язки, домогся офіційного вердикту: плагіату не було! На другому з'їзді ВУСППу член редколегії Олексій Кундзіч прямо сказав, що вважає нечесною реабілітацію «літературного крадія». Такої зухвалості молодому колезі не подарували.

З 1933 р. після січневого пленуму ЦК ВКП(б) починається перше «виправлення хиб» за дорученням самого Сталіна. В Україну надсилають групу відповідальних, незламних більшовиків на чолі з Павлом Постишевим. Було розпочато процес, за висловом І. Кулика, «введення ясності в літературознавстві і критиці». Як повідомляє журнал «Радянська література» (жовтень 1937 р.), «український народ зірвав маску

з зрадників-націоналістів, що засіли в літературі й мистецтві під крильцем Скрипника (нарком освіти) і фашистського трубадура Хвильового. Під керівництвом партії Леніна-Сталіна було нанесено нищівний удар по залятих ворогах українського народу» [7]. Що це був за удар з погляду сучасності можна легко здогадатися.

Попри трагічну долю письменників-відступників, організація «Молодняк» залишила в літературі цікаві традиції. Це був загін української радянської літератури, що зростав і гартувався в умовах гострої ідеологічної боротьби. Не всі з молодняківців стали професіональними видатними письменниками, та в історії літератури вони варті доброго слова. А творчість О. Корнійчука, Л. Первомайського, П. Усенка, Л. Дмитерка, А. Малишка, М. Стельмаха гідно увінчує славу історію «Молодняка», історію, яка продовжується в творчості нових поколінь письменників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Донченко О. Відповідь на лист Л. Піонтек // Молодняк. — 1929. — №4. — С. 123–127.
2. Історія української літератури за ред. І. О. Дзевеїна у двох томах./ Т. П. Радянська література. — К. : «Наукова думка», 1988 — С. 31.
3. Кулик І. Ю. Доповідь на I Всеукраїнському з'їзді радянських письменників / Іван Юрійович Кулик // Радянська література. — Х., 1934.
4. Кухар-Онишко О. С. Про творчість харківських молодняківців / О. С. Кухар-Онишко // Радянське літературознавство. Орган Інституту літератури ім. Т. Г. Шевч. АН УРСР та Спілки письменників України. — 1964. — № 4.
5. Момот І. В обіймах халтури / Іван Момот // Молодняк. — 1929. — № 11.
6. Орісію Т. Пародія / Орісію Теодор // Молодняк. — 1929. — № 9.
7. Прицкер Л. Українська радянська драматургія / Л. Прицкер, А. Тростанецький, Л. Смульсон // Радянська література. Літературно-художній журнал Спілки радянських письменників України, 1937. — жовтень.

В статье освещены основные события литературной жизни Украины 1927–1937 гг., в частности на материале журнала «Молодняк» исследовано его влияние на развитие литературного процесса.

The article outlined the major events of the literary life of Ukraine in 1927–1937. Particularly, on the material of magazine “Molodnyak” is investigated its influence on the development of the literary process.

Key words: “Molodnyak”, a communist ideology, magazines of 20–30th years of the twentieth century.

Сергушева А. М.,

студентка 4-го курсу Інституту української філології НПУ імені М. П. Драгоманова

ЗВЕРТАННЯ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ГРАМАТИЧНІЙ СТРУКТУРІ РЕЧЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО)

У статті досліджено звертання в поезіях М. Рильського за такими класифікаційними ознаками: за відношенням до інших членів речення, за формою, за ставленням мовця до адресата, за синтаксичною функцією. Охарактеризовано способи вираження і функції звертань у поетичному мовленні.

Ключові слова: звертання, вокатив, апелятив, адресованість.

Звертання відіграє значну роль в організації комунікативної структури речення і висловлювання. Адже воно виражає ставлення мовця до адресата і конкретизує спрямованість повідомлення.

Тема наукової статті актуальна, адже й нині у мовознавстві немає однозначного погляду на звертання як частину речення. О. Д. Пономарів досліджував звертання, виходячи з їхнього психологічного навантаження; І. К. Білодід — з емоційно-експресивного боку; В. В. Виноградов, досліджуючи звертання, зробив акцент на їхній формі; М. У. Каранська поділила звертання за їхнім відношенням до інших членів речення, а І. Завальнюк в основу свого дослідження про звертання поклала ставлення мовця до адресата. Усі ці погляди на цей мовний матеріал свідчать про те, що звертання — це недостатньо досліджений компонент у структурі речення. Тому деякі мовознавці виділяють звертання як член речення (О. Д. Пономарів, О. О. Потебня), а деякі — ні (О. Пешковський, О. Шахматов).

Звертання як мовний матеріал досліджували такі мовознавці: І. К. Білодід, С. К. Богдан, В. В. Виноградов, І. Р. Вихованець, П. С. Дудик, І. Завальнюк, А. П. Загнітко, М. У. Каранська, І. В. Клименко,